Нарис із 1340—1349 рр.

I

Темінь залягла вже була вулиці Львова, як до одної з брам міста застукав комонник. Вийшов воротар і, тільки побачив подорожнього, не гаючись відчинив ворота та велів Спустити зводний міст.

— А, вітай, Петре! — звітав він подорожнього, видно, добрий знайомий був його.— Які новини привозиш нам із Володимира? Як там княжі йменини перейшли — десь дуже гучні були?

— А були гучні, як ніколи! Повно було тих "гостей" із-над Вісли — був навіть їхній біскуп. Пили на княже здоровля, величали його та бажали йому многих літ.

— Ну, їм так і слід. Князь справді для них батько, а зате для нас то гірш вітчима.

— Та вже скінчилося...— казав подорожній поволі, з притиском.— Скінчилося вже!

— Скінчилося? Як це? — здивувався воротар.

— А так, що князя Юрія немає вже в живих. І я саме їду з грамотою до тисяцького Дмитра, щоб узяв у свої руки владу та скликав раду бояр, що діяти.

— Князь Юрій не жиє?! Як це сталося так нагло та ще й під самі йменини?! Здоровісінький виїхав відсіля,— дивувався воротар.

— Так воно в житті буває! Боярський мід князеві пошкодив. Розумієш?! Боярський мід! — відповів комонник.

— Боярський мід? Не розумію! — здивувався воротар.

— Боже мій, який ти недогада, Семене! — скрикнув подорожній.— Видно, цей сніг, що присипав твоє волосся, не допускає вже в твою маківку світла. Бояри в час пиру почастували князя таким медом, що він від його й заснув навіки. Чи ж ти не сподівався цього, чи жаль тобі князя?

— І сподівався, казати правду, і не жаль мені князя. Та й кому його жаль, хіба оцим зайдам-голодранцям.

— О, їм його жаль, бо і їм немає що тут тепер діяти. У Володимирі ні один не втік. Усі помандрували за своїм князем. І так скрізь буде.

— А буде, буде! — притакнув воротар.— Таж оповідь же старому, як це склалося. Я, бачиш, хоч старий, та цікавий на такі вісті.

— Не "хоч старий", а тому, що старий! — засміявся комонник.— Та мені сьогодні ніколи, а то ще прийдеться будити тисяцького зі сну. Прощавай, завтра довідаєшся більше. На сьогодні хай буде з тебе доволі самої вістки.

— Бувай здоров! — сказав воротар, замикаючи ворота.

А комонник поїхав чвалом вулицями в напрямі літнього замку й скоро опинився під його воротами та з усієї сили загримотів.

Ворота скоро відчинилися, й незабаром служба заповідала тисяцькому Дмитрові Детькові, що прибув із Володимира княжий тивун Петро Воєславич із важними грамотами від дворецького.

Тисяцький сидів саме враз зі своєю сім'єю при вечері. Невеличка була в його сім'я, бо тільки жінка Оришка та 16-літня донечка Ганка. Тисяцький Дмитро Детько був ставної та кріпкої будови, рішучий з виду, та зовсім не гордий.

Коли тивун увійшов і вклонився тисяцькому, його жінці й дочці, він попросив його сідати до столу.

— Ти з дороги змучений,— говорив тисяцький,— та, певно, й зголоднів — покріпишся.

Тисячиха й метнулася зараз запоряджати, щоб дали вечерю для гостя.

Тивун подав тисяцькому грамоти, що їх привіз.

Тисяцький забрався до читання грамот, а тивун тим часом заспокоював голод. Так і видно було, що таки добре зголоднів, бо їв та не переривав собі.

Ганка зараз і вийшла з кімнати, а тисячиха ще остала. Аж коли гість з'їв, а тисяцький скінчив читати, вийшла й вона..

Тисяцький із тивуном остали самі.

— Скінчилося! — сказав тисяцький до тивуна, коли відложив письмо.

— Так, скінчилося! — притакнув тивун.

— Оповідай же, як це було? — питав тисяцький.

І тивун почав оповідати:

— Гучні були йменини. Володимирський замок був повний гостей. Князь сидів у престольній світлиці, окружений своїми земляками та гістьми з заходу. Між гістьми був і краківський біскуп. Приїхав, кажуть, старатися в князя о дозвіл на засновування нових кляшторів на землях Галицько-Волинського князівства для поширювання римської віри.

— Бодай так! Це для заселювання нашої землі своїми ксьондзами, щоб опісля легше її захопити! — замітив тисяцький.

— Князь мав навіть поробити біскупові важні обіцянки. Увесь час на пирі найбільш із ним говорив, голосно вихваляв римський обряд, а висміював наш обряд і наші звичаї. Аж володимирський єпископ прилюдно напімнув князя. Та князь ніщо собі не робив із його напімнень. Тоді боярин Левко Данилкович устав і попрохав дозволу говорити.

"Князю й господине! — говорив він.— Приймав ти сьогодні привіти від усяких чужинців, прийми ж їх і від нас, бояр, бо виглядатиме, що ти не наш князь, а їхній, що ти не князь, не отчич цеї землі, а гість у нас! На знак, що так воно не є, випий, князю отсю чашу меду, що її подаю тобі в імені всього боярства галицької й волинської землі".

Князь узяв із рук Данилковича чару й держав її, та вагувався, пити чи не пити.

"Ти сам, князю, не певний, чи ти наш князь, чи ні!" — сказав Левкович. А бояри враз закликали: "Пий, князю, коли ти наш!" А деякі грізно кричали: "Не наш він, ні, він князь отсих зайдів!"

Постава бояр була щораз грізніша. Князь поглянув по них і вже без вагання випив чару до дна. "Тепер я ваш князь?" спитав. "Тепер ти ні наш, ні їх! — закликав боярин Данилкович.— Тепер тобі час готовитися в дорогу на той світ!" Князь глянув остовпілим зором на Данилковича. "Що? — спитав.— Що ти, боярине, говориш?" — "А це, що твої, князю, години почислені! — закликав Данилкович грізно.— На дні цієї чари була

твоя смерть!" — "Що, отрута? — закликав князь налякано.— Зрада! Зрада!" — "Не зрада, князю, а суд бояр! Зрадив ти нам і вірі нашій! Ти прийняв нашу віру, обіцявся боронити її й нас, бути заступником нашим, а ти боронив віри чужинців, їх попирав, а нас і нашу віру понижав і топтав на кожному ступні! І судом бояр присуджено тобі смерть, а я виконавець волі бояр!" — "Гей, хто вірний мені, покарати цих зрадників!" — закликав князь і став шукати зором, хто стане на його приказ. Та ні один боярський меч не станув по княжому боці! Тільки княжий прибічник Болеслав Мешкович добув меча, та в цій хвилі двох бояр пробило його мечами. Це був неначе знак боярам! Вони кинулися на зайдів і вибили всіх до ноги. Був би й сам біскуп не вийшов ціло, та його захоронив єпископ володимирський...

Тисяцький Дмитро похилив голову, а по хвилі сказав:

— Заслужена кара для його, а однак, однак я боюся, що це недобре сталося.

— Чому? — спитав Петро Воєславич.

— Чому? Тому, що це готова вода на чужий млин. Ти тямиш?! Я був проти вибору Болеслава Тройденовича на нашого князя. Я знав, що він отварить настижір ворота в нашу землю своїм землякам, і тому я всіми силами старався не допустити до цього.

— Ну, а тепер уже кінець всьому.

— Кінець, думаєш? А я думаю, що ні! Я думаю, що тепер жде нас велика проба наших сил, нашої єдності й згоди. Ти ж знаєш, що Казимир краківський — свояк Болеслава Тройденовича, а й угорський Людовик жде тільки нагоди, щоб посягнути на багату галицьку волость. Тепер вони покористуються смертю Болеслава Тройденовича й нападуть на нашу землю, щоб її загарбати собі.

— Значить, краще було оставити князя Юрія? — сказав Петро.

— А так! Треба було тільки окружити його своїми людьми, не допускати до впливу чужинців, а головно, його ж таки земляків з Польщі. А так ми самі усувалися від його, й він майже змушений був окружатися чужинцями, хоч теж і рад був із сього, бо так думав, що вдасться йому зглуздати, присмирити гордість та силу бояр, що в'язали йому руки. Тому, кажу, недобре сталося, що сталося. Та сталося вже, й тепер треба думати, як вибрести з цього.

— Що ж нам діяти? — спитав стривожено Петро.

— Що діяти! Згідно й одностайно стати в обороні волі й самостійності загроженої батьківщини. Тепер нехай не буде в нас ні боярина, ні смерда, ні закупа — а всі сини однієї, землі, одного народа. Всі особисті, всі кастові справи мусимо відложити набік, а берегти, як ока в голові, однієї спільної справи: волі рідної країни! — сказав палко тисяцький.

А потім устав та сказав:

— Та нам уже час на спочинок! Ти заночуєш у мене, Петре, розуміється.

II

На другий день, у вівторок страсного тижня, 11 квітня 1340 р., тисяцький скликав до літнього замку боярську раду.

Бояри явилися вповні. Всі вже знали, чого тисяцький скликав їх на нараду. Вістка про смерть князя Юрія в сам день іменин рознеслася блискавкою по всьому Львові. Воротар Семен Курилич, мов найнятий, голосив її всякому, кого тільки зустрінув. Тож і не диво, що всі бояри знали вже про це. Вони й не дивувалися. Самі ж на своїй раді присудили

князя на смерть за це, що сприяв він колоністам із лєхітських пісків і їхнім звичаям, а нехтував усім, що українське, що сприяв римській вірі, а нехтував православною церквою. Тільки що не сподівалися, що воно так скоро й легко станеться, бо князь знав, що його не люблять, і стеріг себе добре.

А скликав тисяцький бояр, на вечір. І як сонце ховалося за верхівля гір, а на небі запалювалися перші зірки, зійшлися всі бояри в великій світлиці літнього замку.

Заки в світлиці появився тисяцький, бояри гомоніли проміж собою. Ні при що інше, а тільки про смерть князя.

— Ну, тепер можемо покликати на престол князя Любарта Гедиминовича,— говорив боярин Павло Миколчин,— як цього хотів тисяцький тоді, коли ми по смерті князів Андрія та Льва Юрійовичів вибирали нового князя. Тепер він певно радіє, що по його склалося.

— Де там, не радіє! — відповів боярин Любомир Радославич,— Він же ж не хотів пристати до заговору й на тайній нараді виступав рішуче проти вбивства князя Юрія.

— Дивні діла господні! — сказав на це боярин Павло Миколчин.— Та вкінці чого й дивуватися. Сказав же якийсь-то еллінський чи римський любомудрець: змінюються часи й люде з ними.

— Ні, боярине, я не змінився — який був тоді, такий я й сьогодні: Тоді я говорив: "Не кличмо собі князя з ляхів, бо воно добром не пахне для нас. За ним, мов чорної галичі, насуне в нашу країну всякої саранчі, й потім не спекаєшся їх. Чи ж вони не так само близькі свояки Романовичам, як і отсей Болеслав? Та не слухали мене. Вибрали Болеслава. А тепер от до чого дійшло.

— Не спекатися нам їх! — сказав тисяцький, що саме ввійшов і чув останні слова.

— Як не спекатися?! — закликали бояри.— Якось спекуються! Ось маємо вже вісті з Щирця, з Буська, із Звенигорода, що там на першу вістку очистили геть городи з цеї галичі. І так по всій країні піде!

— Піде, правда! — відповів тисяцький.— Однак я цим не радію.

— Не радієш? Чому ж саме? Чи ж жаль тобі ворогів наших?

— Ні, не жаль мені їх, та я знаю, що цим ми ще не збудемося їх. Не буде спокою, я певен цього. Не дасть нам спокою Казимир краківський, а прийде з військом, щоб зайняти спадщину по своякові. Тому я не хотів пристати до заговірників і тому тепер не тішуся, що заговір удався. Це нещастя для нас. Вибрали ми вже собі хоч і Болеслава Тройденовича, то треба було його слухати, держатися його, окружити його своїми людьми й старатися впливати на його, щоб він кинув ворожу нам політику.

— Чи ж не старалися? — спитав хтось.

— Еге ж, старалися обмежити княжу власть у користь боярства. А коли побачили, що він не рад збуватися власті, тоді щовизначніші люде поусувалися й прямо змусили його цим шукати опори в чужинцях.

— Але ж він не тільки що окружався чужинцями, але й нехтував нашою вірою й звичаями нашими, попирав латинство,— сказав Семен Лазорич.

— Робив так, як радило йому його окруження,— відповів тисяцький. — Винні ми, що допустили, де окруження до його, а не він.

— Та коли він був проти нас, проти бояр! — замітив знову ж Семен Лазорич.

— В тому-то й наше нещастя, що ми загальну справу бачимо в своїй боярській або в особистій. Це нас губило й гу

бить, а коли не змінимося, то й погубить. А. правда тільки одна: наша справа —це справа всіх верств, що живуть на нашій землі: і боярина, і смерда, і закупа, а навіть раба. І раб повинен чути, що йому добре тут, а тоді й він боронитиме своєї держави.

А о. Арсеній, парох церкви св. Хреста, додав:

— Коли б так було, як Господь наш Христос учив, що всі собі брати: і князь, і боярин, і смерд, і раб,— то була б і сила в нас, не страшні були б нам вороги, а князі наші чули б, що панують над згідним народом, дбали б про свій народ, а не шукали б опори в чужинцеві.

— Правда твоя, отче! — сказав старий Радославич,— Та в нас дуже здавна таке водиться, що всякий тільки своєї власної користі шукає. Чи думаєте, через що наша велика й багата земля пішла під чужу владу. Через те, що поділилася на безліч дрібних князівств, а кожен князь дбав про свою власну користь, і з цього приходило до усобиць.

— Так, так! — притакнув о. Арсеній,— Ось читаю я літопис княжий і бачу ясно: наша галицька й володимирська волость була, може, ще найщасливіша, бо мала таких князів і королів, як Володар і Василько, Володимирко, як Ярослав Осмомисл, як Роман та Данило, як Юрій І. Володар і Василько дали нам найкращий приклад, що можна доконати згодою й спільними силами. Кілько вони ворогів мали, й то ще яких, а всім оперлися й лишали своїм наслідникам могутню й сильну державу.

Тут вмішався тисяцький:

— І я кажу: свята правда — згода й єдність, а особливо в хвилях небезпеки! А тепер така хвиля в нас. Кажу вам, недовго треба нам ждати, як під мурами Львова появиться краківський князь, а може, й

угорський король по старій пам'яті загостить до нас. Не буде в нас згоди, не буде єдності — чи ж у силі будемо обігнатися від цеї галичі? Мусимо стояти сильні й єдині, як стіна. І завчасу подумати над цим, як нам вдержати лад у державі, як нам боронитися. Й тому саме я вас, бояре, скликав сьогодні на раду.

І виступив старий сивоголовий Мирослав Чудилич. Говорив поволі, з перервами, слово по слові, наче думав над кожним словечком; не бесідник був, видно.

— Тисяцький Дмитре, добре кажеш, що тепер непевний час, час грізної небезпеки. А в такий час не радити нам, не розводитися довго, а робити. Довгі наради доводять тільки до незгоди, нищать єдність, одностайність. Тому, бояре, не радьмо, не воюймо гарними словами, а візьмімося за діло. Не слів нам треба, а діл. А першим нашим ділом нехай буде вибір на провідника нашого тисяцького Дмитра Детька. Воєнний час і воєнних людей потребує...

— Добре, добре! — закликали прихильники тисяцького, але в противному кінці зашуміло:

— Не вибирати нам начальника, вся боярська рада править краєм, а не начальник, а зверхником нашим князь Любарт, свояк Романовичів.

А провідник противників Детька Семен Добромирич піднявся з сидження й сказав:

— Не нам вибирати начальника, а князь має настановити його. Тому я раджу вислати до князя Любарта посла з постановленням, що ми признаємо його своїм князем. А як посла раджу вислати тисяцького.

Прихильники Дмитра зашуміли:

— Він хоче на якийсь час позбутися тисяцького, щоб тут скріпити сили своїх прихильників і самому вибитися наверх, і тому радить вислати тисяцького. Хай він сам іде в посольстві.

Та тут піднявся тисяцький і сказав:

— Коли вся рада згідна, щоб я їхав до князя Любарта, то я готов у дорогу.

Прихильники тисяцького поглянули по собі й шептали:

— Коли він сам на це годиться, так значить, він щось велике задумує!

І Дмитро Детько був одноголосно вибраний висланником до князя Любарта. А на той час воєводою став Семен Добромирич.

III

Слова тисяцького, а тепер наставника Дмитра Детька сповнились.

Краківський біскуп мерщій вибрався з поворотом у Краків і зараз-таки по приїзді був у Казимира. Здав йому звідомлення з своєї роботи, а про смерть князя Юрія II оповів Казимирові ось таке:

— Як тільки я прибув на Русь, зараз почав приготовляти стежки для нашого плану. Я пізнав скоро, що бояри невдоволені з Болеслава, тому що він сприяє нашим людям. Рішився я використати це невдоволення. Підшукав я нашого чоловіка. Є ним Бартек із Лобзова, що тут оженився з багатою боярською дочкою. Я його намовив, щоб він заявив охоту перейти на грецьку віру й удавав великого прихильника бояр, а противника князя. Він так і зробив. А вскорі з'єднав собі прихильність багатьох визначних бояр. Тоді почав намовляти: їх до заговору проти

князя. Бояри далися втягнути в сильце. І заговір удався. Тепер, найясніший королю, тобі дорога на Русь отворена.

— Так і гаразд! — сказав Казимир із вдоволенням.— Але чи багато між боярами противних мені?

— Ніде правди діти — є! Та це пусте. Їх можна буде розсварити з собою, а тоді все піде легко. Одна біда, правда, що між противниками є тисяцький Дмитро Детько. Це мудра людина, хоч і не належав до Болеславових противників: не дав себе втягнути в заговір, а противно, виступав рішуче проти заговору. І на лихо, його, мабуть, і обрали тепер головним керманичем держави.

— Це справді мені не по нутру, однак нема що довго думати, а треба скоро ділати. Ти ж знаєш, що я заключив договір із королем Угорщини, що на випадок Болеславової смерті Галицька волость переходить під владу Людвика. Та я тоді мусив таку умову зробити, а тепер що іншого... Тепер мені шкода другому, хоч би й своякові, відступити цю багату й гарну землю... Я мушу мерщій рушити на Львів, щоб поставити Людвика перед довершеним ділом.

— І добре зробиш, найясніший королю! — похвалив біскуп.

І Казимир не гаявся, а як стій зібрав чималий відділ війська та рушив на Львів.

Ішов скоро, сливе ніде не задержувався, так що шляхта почала вже нарікати, що коні не видержать такої дороги, та Казимир мов не чув її нарікань.

— Вперед, вперед, час наглить! — накликав раз у раз.

І вже в суботу, 22 квітня, був під стінами Львова. Першим його ділом було порозумітися з Бартеком із Лобзова.

Бартек зараз і явився в його таборі. Він говорив:

— Найясніший королю, ти прибув саме в пору; тепер легко можна зайняти Львів, бо нема в городі цього, хто лад держить у йому.

— Кого саме?

— Немає в городі начальника Дмитра Детька. Бояри вислали його в посольстві до Любарта, щоб перейняв Галицько-Володимирську державу під свою власть. Він розум і сила Львова. Без його Галичина — це вівці без пастуха. Тепер саме пора зайняти Львів.

— Ну й гаразд, але ти, Бартеку, все-таки старайся з'єднати мені прихильників серед визначних бояр.

— Можна, можна! — впевняв Бартек.— Дмитро має серед боярства багато противників. Вони вже з самої ненависті до його підуть з нами.

— Гаразд, роби, а я тобі віддячуся.

— Послужу тобі, найясніший королю, по твоїй волі...

Львів'ян заскочив прихід Казимира зовсім непригованих. Ніхто з них не сподівався, щоб Казимир міг так скоро появитися під стінами Львова. Всі потратили голови.

А Бартек із Лобзова не спав. Він почав між противниками тисяцького вести роботу на користь Казимира.

— Що Любарт? — говорив він.— Любарт сам схоче захопити всю власть або віддасть її одному, віддасть її Дмитрові, а Казимир противно — відступить всю владу боярській раді. Він напевно не буде мішатися ні в церковні, ні в громадські справи.

Бояри слухали й думу думали. Найбільше їх вразило те, що влада може спочити в руках Дмитра Детька, що, раз узявши владу в руки, не дасть боярам коромолити.

І вони потайки, враз із Бартеком та Семеном Добромиричем, рішили допомогти Казимирові ввійти в місто.

І на другий день, на св. великомученика Юрія був уже Казимир на замку у Львові.

А військо його розмістилося вколо замку по домах прихильних Казимирові бояр.

Та недовго були вони йому прихильні. Казимирова шляхта, бутна й горда, почала поводитися в домах бояр, мов у себе дома. Так буцімто не бояри були в себе господарями, а вони, а бояри хіба слуги їхні.

І бояри скоро отямилися. Зразу слалися вони зі скаргами на шляхту до Казимира, та коли це ніщо не помагало, стали собі самі справу робити.

І ось одної ночі якось несподівано не стало двох шляхтичів, а другої знов кількох, а там і в білий день почали падати шляхоцькі голови.

Один із шляхти побачив раз на місті Ганку Детьківну. З першого погляду закохався в ній по вуха та став прилабузнюватися до неї. Дістав добру відправу від дівчини, однак не дав за вигране й далі непокоїв її, де тільки міг. Та тут йому став на перешкоді тивун Петро Воєславич. Він відразу крикнув до нього:

— Гей, добувай, сякий-такий, меча, я тебе провчу, як чіпати наших чесних дівчат.

Шляхтич і собі гордо відповів, і таки на вулиці прийшло до двобою. І шляхоцькі пахолки понесли вмираючого шляхцюру на його кватиру.

Занепокоївся Казимир, а тут іще дійшли до його вісті, що Дмитро Детько вертає до Львова, і то не сам, а з чималим загоном татар.

— Не видержу я тут з невеличким моїм відділом серед ворожого моря напору руської сили, ще й з татарською. Треба, не гаючись, тікати.

І одної ночі потайки, мов злодій, вийшло Казимирове військо з міста.

На другий день, а було це в день священномученика Семеона, в четвер 27 квітня, бояри зчудовані побачили, що з ляхів немає вже ні живої душі в городі.

— Що це сталося,— дивувалися вони,— що це сталося?

А тут і княжий скарбник почав оповідати:

— Зграбували княжу скарбницю, зграбували зовсім...

— Хто, як, коли? — питали зчудовані люди.

— Хто? Казимирові вої — цеї ночі! — відповів.

— А ти ж не міг не дати?

— Еге ж, поставили сторожу біля моєї кімнати, а скарбницю розбили й усе забрали. Забрали все золото й срібло, оба вінці Данила й Юрія І з дорогими самоцвітами, княжий престол та княжі ризи, а навіть два золоті хрести з божим деревом.

— Рабівники, злодії! — кричав народ, а бояри, що перше були прихильниками Казимира, тепер поопускали голови й мовчали.

На другий день прибув тисяцький Дмитро, чи, радше, тепер вже не тисяцький, а наставник Галицької землі, бо враз із собою привіз він грамоту від князя Любарта, в якій він переймав під свою руку Галицько-Волинські землі й іменував Дмитра Детька своїм наставником.

Татар не було. Дмитро Детько тільки вмисне пустив був вістку, що йде з татарами, щоб налякати ляхів.

І вдалося йому...

Таки цього самого дня скликав Дмитро боярську раду й прочитав на раді княжу грамоту. Всі бояри, навіть Дмитрові противники зраділи — засмакували вже ляцького панування.

— Тепер, бояре,— закінчив Детько,— треба нам подбати, щоб удруге не пустити вовка в комору, бо я впевняю вас, що Казимир не дасть за вигране. Забагата й гарна наша рідна земля, щоб вороги наші оставили її в спокою. Треба нам усім бути готовими боронити її.

Бояри, всі як один муж, кликнули:

— Боронитимемо землі рідної й волі нашої до останньої краплі крові. Проводи нам, ми всі з тобою!

І Дмитро став заводити лад. Поправляв скріплення, збільшав залогу, вправляв її. А тим часом приходили вісті, що Казимир зайняв уже червенські городи: Перемишль, Ярослав, Червень і інші. Із-за Карпат приходили вісті, що й мадяри готовляться до походу на Галич.

Бачив Дмитро, що забагато ворогів. Скликав раду. Урадили позвати на поміч татар.

Не одну битву прийшлося звести з ляхами й з мадярами й із різним щастям. Та вкінці Казимир побачив, що не дасть ради, й подався назад у свою Польщу, щоб знов приготовитися до нового походу. Та тут дійшли до його вісті, що Дмитро заключив умову з татарами, щоб вони напали на Польщу.

Налякався Казимир і пише до Дмитра, що нехай він не насилає татар, а він не нападатиме на Галицьку волость, а признає в Галичі владу Детька.

— Добре,— відповідає Дмитро,— сидіть ви в себе в Польщі, то й я оставлю вас у спокою.

І взявся заводити лад на Галицькій землі. За час воєнної хуртовини занепало все життя в Галицькій землі. Чужинецькі купці повтікали й боялися заїздити до Львова.

І вислав Дмитро грамоти до міст німецьких, до Торна й інших, що тепер уже настав лад і спокій і купці, як колись за князів, можуть знову прибувати до Львова й займатися безпечно й спокійно торгівлею.

І купці відгукнулися на Дмитрів заклик. Стали, як колись бувало, заїздити купці чужинецькі, заморські товари привозити, а Львів багатів і завдані рани почав уже гоїти.

Радів і Дмитро Детько добром і щастям рідної країни, а тут і в його хату заглянуло щастя. Справив він весілля дочці-одиначці Ганці. Гей, гучне ж то було весілля, гучне. І князь не спромігся б на гучніше весілля своїй дочці...

Та це заразом викликало й зависть бояр. Забули вже про небезпеку, що висіла над рідною країною, й знову почалися крамоли, знову незгода почала розпростирати над країною свої чорні крила, гадючу їдь розсипати. А головним її прислужником був Бартек із Лобзова. Він усе

найшов нагоду кинути між боярство зерно незгоди. Удавав навіть противника Казимира й доводив Дмитрові, що він не послав татар на Польщу, щоб знищити її, а тоді Галицька волость була б безпечна. А рівночасно слав до Казимира тайних посланців із докладними звідомами, що діється у Львові, що він уже має доволі сильне сторонництво, яке виступає ворожо проти Дмитра й яке він може повести, куди захоче.

А Казимир тим часом слав послів до татар і старався відтягнути їх від союзу з Дмитром. І відтягнув.

Тоді рушив враз з угорським військом, що було під проводом воєводи Вілерма, на Львів.

Почався бій. Нерівні були сили, та все-таки, коли б усі бояри рушили б до бою, не стогнати б Галицькій землі в ворожій неволі. А так Бартекові вдалося частину бояр відтягнути від Дмитра, й вони на власну руку "боронили" Львова під Бартековим проводом.

Казимир здобув Львів. Дмитра Детька понесли з бойовища смертельно раненого.

Сумно окружили постіль умираючого наставника української землі жінка, дочка й зять та приятелі.

Слабким голосом промовив умираючий до окруження:

— Важкі часи настали для нашої землі, для нашого народу. Чорні хмари насунуть, громи битимуть — упаде воля, похилиться народ під вагою ударів. Вороги радітимуть, що вже раз на все запанували над нами. Та все це дарма. Не вбити їм душі живого народа. Всі ці удари будуть тільки твердою школою для народу, вони тільки закалять його, скріплять. Прийде час, хоч і далеко він, а прийде, що вся наша земля від Карпат аж по Дін зворухнеться, загорить кривавою пожежею, настане

руїна, але з сеї пожежі вийде народ наш сильний і згідний і здобуде собі волю і кращу долю...

— Амінь! — сказав о. Арсеній, вкладаючи розп'яття в руки вмираючого.